

שכר מחייה בכבוד

שכר מחייה בכבוד הוא שכר מינימום המחושב כשכר של משרה מלאה המאפשר למשפחה קיום מעל לרמה של קו העוני. שכר מחייה בכבוד בישראל גבוה, כעת, משכר המינימום הקבוע בחוק. בעקבות עתירות של ארגונים חברתיים בינואר 2003, נדרש בג"ץ לשאלה מהו סף ההכנסה המינימאלית הנדרש לקיום בכבוד. הארגונים טענו כי הקיצוץ הדרסטי בקצבאות הבטחת הכנסה פוגע ביכולתם של פרטים לקיום חיים תוך שמירה על כבוד אנושי מינימאלי.

מצד אחד: חקיקה המעלה את שכר המינימום תגרום לפיטורי עובדים.

מצד שני: שכר נמוך פוגע בכבודם של העובדים, ומרחיב את אי השוויון.

שכר מחייה בכבוד

"תנועת שכר מחייה בכבוד צמחה בארצות הברית בעשור האחרון, על רקע הירידה בשכר של עובדות ועובדים בדרגים הנמוכים של שוק העבודה, ובייחוד על רקע ההפרטה הנרחבת של שירותים ציבוריים. ההפרטה לוותה במרבית המקרים בירידה בשכר העובדות והעובדים... ההפרטה גרמה בדרך זאת לירידה ברמת ההשתכרות של אנשים רבים ברחבי ארצות הברית, ובייחוד בדרגים הנמוכים של כוח העבודה. מחקר שנערך בעיר שיקגו על ידי Institute on Urban Poverty Chicago מצא כי העברת שירותים מן העירייה לקבלנים פרטיים הובילה לירידה בשכר של עובדים מתחילים בעיסוקים נמוכי-שכר, בשיעורים שבין 25% עד 46%."

שכר מחייה בכבוד בישראל: שכר מחייה בכבוד הוא רעיון שראוי לאמצו בישראל, משתי סיבות עיקריות: בישראל, מגמות ההפרטה והורדת השכר חזקות לא פחות מאשר בארצות הברית. הממשלה, הרשויות המקומיות וגופים ציבוריים אחרים, ובהם אוניברסיטאות, הפריטו רבים מן השירותים שלהם; אנשים שהיו מועסקים ישירות על ידי גופים אלה החלו להיות מועסקים על ידי קבלנים או על ידי חברות כוח אדם, בשכר נמוך מזה של עובדים תקינים ועם תנאים גלויים טובים פחות. את התוצאות ניתן לראות בעיקר בשכרם של עובדים בעלי השכלה ורמת מיומנות נמוכות, שהם המרכיב המשמעותי ביותר בקבוצת המועסקים על ידי קבלן. בין שנת 1980 לשנת 1997, שכרם של עובדים בעלי רמת מיומנות נמוכה, שעמד בתחילת התקופה על בערך 70% מהשכר הממוצע במשק, ירד בסוף התקופה לרמה של 55% בלבד מהשכר הממוצע. שכרם של בעלי 8 שנות לימוד ומטה ירד באותה תקופה משיעור של 74% מהשכר הממוצע עד לשיעור של 59% מהשכר הממוצע. השכר המצטמק הוריד שכירים רבים אל מתחת לקו העוני. בשנת 1989, משפחות של שכירים היוו 21% מכלל המשפחות העניות; בשנת 1998 עלה שיעורם לרמה של 32.1% בערך. בשנת 1989, ילדים של שכירים היוו 34% מכלל הילדים העניים; בשנת 1998 עלה שיעורם לכדי 46.4%."

(ד"ר שלמה סבירסקי, עו"ד עמי פרנקל, ינואר 2001 מכון אדוה).

מספר נתונים:

- 39% מהעובדים השתכרו בשנת 1998 שכר מינימום ומטה.
- שכר המינימום עמד בשנת 1998 על 2,564 ש"ח לחודש.
- 60.7% מהעובדים השתכרו בשנת 2004 שכר מינימום ומטה.
- שכר המינימום עמד בשנת 2004 על 3,335 ש"ח לחודש.

די מחסורו

פי-יְהִיָּה בְּךָ אֲבִיוֹן מֵאֶחָד אֶחָיֶךָ, בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ, בְּאַרְצְךָ, אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ. לֹא תֵאֶמֶן
אֶת-לִבְּךָ, וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת-יְדְּךָ, מֵאֶחָיֶךָ, הֶאֱבִיוֹן. כִּי-פֶתַח תִּפְתַּח אֶת-יְדְּךָ, לוֹ וְהֵעֵבֵט,
תַּעֲבִיטֶנּוּ, דַּי מִחֶסְרוֹ, אֲשֶׁר יִחְסַר לוֹ. (דברים ט"ו, 7-8)

תנו רבנן: די מחסורו - אתה מצווה עליו לפרנסו, ואי אתה מצווה עליו לעשרו. אשר יחסר לו -
אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. אמרו עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד
סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו; פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה
מילין. (תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סז עמוד ב')

לפי מה שחסר העני אתה מצווה ליתן לו, אם אין לו כסות מכסים אותו, אם אין לו כלי בית
קונין לו, אם אין לו אשה משיאין אותו, ואם היתה אשה משיאין אותה לאיש, אפילו היה דרכו
של זה העני לרכוב על הסוס ועבד רץ לפניו והעני וירד מנכסיו קונין לו סוס לרכוב עליו ועבד
לרוץ לפניו שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו, ומצווה אתה להשלים חסרונו ואין אתה מצווה
לעשרו. (רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ז הלכה ג')

קיום בכבוד הוא תנאי בסיסי לתחושתם של אזרחים כי הם מהווים חלק מהחברה. המקורות שלפנינו
אינם קובעים רף מדויק לקיום בכבוד אך הם מלמדים אותנו עקרון חשוב, כחברה עלינו לספק לכל
אדם את הצרכים הבסיסיים בזכותם ישמר כבודו. בכל דור ודור עלינו לקבוע מהו הרף המינימלי
בעזרתו יכול האדם להתפרנס בכבוד כפי שמלמדנו המקור הבא:

שכל אלו השיעורים (מאתיים זוז ועוד) לא נאמרו אלא בימיהם... אבל האידנא (עכשיו), שאין כל
זה יכול ליטול עד שיהיה לו קרן כדי להתפרנס מן הרווח... ואפשר כי בימיהם הייתה ההוצאה
מעוטה, ואפשר להתפרנס ברווח של חמישים זוז, אבל האידנא (עכשיו) אי אפשר, והכל לפי
המקום והשעה. (טור יורה דעה סימן רנג).

מה המקסימום לשכר מינימום ?

מגייהי ספרים שבירושלים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה, דיינין שדנין את הגזלנין בירושלים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה, וכמה היו נוטלים תשעים מנה בכל שנה ואם לא הספיקו להן מוסיפין להן, אף על פי שלא רצו מוסיפין להן כדי צרכן והם ונשיהם ובניהם ובני ביתן.

(רמב"ם הלכות שקלים פרק ד הלכה ז)

כפי מה שעניו רואות בו

"במצות הצדקה לעניים, אי אפשר לשער ולצמצם להם מדה ידועה, כי פעם יזדמן עני שיספיק לו דינר כסף ואני אתן לו עשרה, שאיבדתי תשעה דינרים על חנם, ויש עני שצריך לו מאה דינרים ואנכי לא אדעהו ואתן לו עשרה, נמצא לא יצאתי ידי חובתי עמו, וכן יש שאי אפשר לו לאכול אלא תרנגולת פטומה ויין ישן ואני איני מכיר בו ואתן לו עדשים והוא בוש ואוכל ומת, וכדהוה באותו עני דרבי נחמיה, ויש שהוא מורגל בעדשים ואני מכיר בו ואתן לו תרנגולת פטומה על חנם ללא צורך, ויש שהוא עני מרוד ולובש בגד חשוב ואטעה בו, כי אחשוב שאינו צריך ולא אתן לו, והוא מת ברעב, ויש להפך שהוא רמאי ולובש בגדים קרועים וטלואים ואחשוב שהוא עני ואתן לו, ובאמת אינו צריך כלום, ולכן אני נמנע מליתן ולא אשגיח במצווה זאת מפני שאין אני יכול לעשותה כמתכונתה ..."

ובאמת כל אלה המה טענות של הבל דודאי חייב האדם ליתן צדקה לעני הפושט ידו לקבל צדקה כפי מה שעניו רואות בו, ומה שאוזניו שומעות, ואין לו לחוש שמא רמאי הוא ואינו ניכר לאחרים. "

(רבי יוסף חיים, עוד יוסף חי)

הרב יוסף חיים, הבן איש חי, חיבר כחמישים ספרים בכל ספוני התורה והפרד"ס. נפטר ביום י"ג אלול תרס"ט (1909) והוא בן שבעים וחמש שנים.

מי מתעסק??

מחויבות לשלום ולצדק חברתי, הוקמה בשנת 1998 במטרה לחזק את הקשר בין שלום וצדק חברתי ולפעול לקידום כל אחת מהמטרות הללו. העמותה הוקמה על ידי קבוצה של פעילים חברתיים ופעילי שלום מתחומי עיסוק מגוונים: כלכלה, עבודה סוציאלית קהילתית, חינוך, משפטים, מינהל ציבורי, אומנות, פילוסופיה, עיתונות ותקשורת.

בשל הפגיעה הקשה בזכות להתקיים בכבוד וההליך בו התקבל התיקון לחוק הבטחת הכנסה הגישה עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי עתירה בינואר 2003, שבבסיסה תביעה לבטל את הקיצוץ בקצבאות הבטחת הכנסה.

www.commitment.org.il